

Kijkwijzer ‘bewust leermiddelen kiezen’ voor vakgroepen

Reflecteren over het eigen beleid is kenmerkend voor kwaliteitsontwikkeling. Werken met een kijkwijzer past binnen het [referentiekader voor onderwijskwaliteit](#): K1, K2, K3 en BL7.

Deze kijkwijzer maakt deel uit van een drieluik met het oog op het bewust en geïnformeerd omgaan met leermiddelen.

De kijkwijzer ‘bewust leermiddelen kiezen’ voor vakgroepen is opgebouwd rond drie pijlers die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn wanneer het gaat over leerplanrealisatie: vak, leerlingen en leraren. Elke invalshoek bestaat uit een vragenreeks die aanzet tot reflectie met de voltallige vakgroep.

- Invalshoek “vak”: vakgroepen kunnen op basis van de vragen inschatten of
  - het leermiddel conform de visie van het leerplan is gemaakt;
  - het leermiddel het realiseren van de leerplandoelen faciliteert.
- Invalshoek “leerlingen”: vakgroepen kunnen op basis van de vragen inschatten of
  - het leermiddel inspeelt op noden en leerbehoeften van leerlingen (interesses, leefwereld, voorkennis, capaciteiten ...);
  - het leermiddel het leerproces van leerlingen ondersteunt;
  - het leermiddel aandacht besteedt aan de taalontwikkeling van leerlingen.
- Invalshoek “leraren”: vakgroepen kunnen op basis van de vragen inschatten of
  - het leermiddel ruimte biedt voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen (pedagogisch-)didactische aanpak;
  - het leermiddel inzichten voor breed evalueren ondersteunt;
  - het leermiddel vakoverschrijdend werken faciliteert.

Ga je met je vakgroep aan de slag, neem dan zeker de complementariteit tussen die drie invalshoeken in overweging. Het is de bedoeling om via de vragenreeksen per pijler op zoek te gaan naar de grootste gemene deler en zo tot een weloverwogen keuze voor een leermiddel te komen. Compromis, debat en evenwicht zijn daarbij sleutelbegrippen.

1 Vakspecifiek

Is het leermiddel in lijn met de krachtlijnen en aandachtspunten in de pedagogisch-didactische duiding van het leerplan?
--

Sluit het leermiddel inhoudelijk aan bij de leerplandoelen?

Worden de doelen uitgewerkt conform het leerplan? Komen de verwachte inzichten of vaardigheden op de juiste manier aan bod, op het juiste abstractieniveau?
Komen de leerplandoelen evenwichtig aan bod en klopt dat met een realistische timing?
Is het voor de leraar duidelijk wat hij aan bod moet laten komen omdat het vanuit het leerplan wordt gevraagd, en wat hij kan aanbieden?
Is er aandacht voor het realiseren van doelen van het Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL)?
Laat het leermiddel actualisatie toe? (actuele contexten, actuele data, recente bevindingen ...)
Biedt het leermiddel de mogelijkheid om in te spelen op de actualiteit en de link te leggen met de maatschappij en haar uitdagingen?
Zet het leermiddel leerlijnen uit over de graden heen?
Zet het leermiddel digitale didactiek in ter ondersteuning van het leerproces?
Is er - waar van toepassing - aandacht voor vakoverschrijdend werken en werkplekleren?
Houdt het leermiddel rekening met recente ontwikkelingen in de (vak)didactiek waarvan de effectiviteit is aangetoond?
Biedt het leermiddel voldoende kansen om het geleerde toe te passen in andere situaties dan waarin de leerlingen de betreffende kennis of vaardigheid heeft verworven?
Geven de opdrachten en informatiebronnen aanleiding tot onderzoekend leren?
Vraag vanuit de vakgroep: ...

2 Invalshoek leerlingen

Is er een inhoudstafel als wegwijzer en middel om leerlingen zelfstandig aan de slag te zetten?
Biedt het leermiddel een overzichtelijke structuur?
Biedt het leermiddel een overzichtelijke lay-out?
Is er voldoende plaats om eigen notities te maken?
Is het digitale platform voor de leerlingen eenvoudig raadpleegbaar?
Biedt het leermiddel alternatieven voor leerlingen die thuis over weinig digitale mogelijkheden beschikken?
Is het gehanteerde taalgebruik afgestemd op de doelgroep?
Biedt het leermiddel voldoende taalsteun?
Stimuleert en ondersteunt het leermiddel de leerling in leren leren ?
Biedt het leermiddel de leerlingen de mogelijkheid om hun eigen leren in handen te nemen? Worden de leerlingen actief betrokken bij hun leerproces?
Is er in het leermiddel aandacht voor peilen naar voorkennis opgenomen?
Biedt het leermiddel voldoende flexibele en ontwikkelingsgerichte verwerkingsopdrachten/kansen op maat van de leerling?
Is er bv. een leerpad waar leerlingen op eigen tempo mee aan de slag kunnen, wordt er feedback geboden ...?
Ondersteunt het leermiddel het leerproces van de leerling bij opdrachten door het geven van effectieve feedback?
Biedt het leermiddel leerlingen de mogelijkheid om kennis en vaardigheden van andere vakgebieden te integreren? Kunnen leerling de transfer maken naar andere contexten of vakken?
Zijn de contexten betekenisvol en afgestemd op de doelgroep?
Is er voldoende mogelijkheid om te differentiëren op basis van de ontwikkelingsnoden, behoeften en interesses van leerlingen?

Wordt er rekening gehouden met cultuurverschillen, verschillen in socio-economische achtergrond of tijdsgebonden contexten?
Is het leermiddel inzetbaar in verschillende fasen van het zorgcontinuüm?
Zijn er aanpassingen mogelijk waardoor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften ook makkelijk gebruik kunnen maken van de methode?
Heeft het leermiddel een correcte prijs-kwaliteitverhouding?
Vraag vanuit de vakgroep: ...

3 Invalshoek leraren

Is er een kwaliteitsvolle handleiding beschikbaar voor de leraren?
Biedt het leermiddel ruimte of inspiratie voor eigen keuzes, een eigen didactische aanpak of differentiatie door de school/vakgroep/leraar? Zie PRO-pagina Lessen met effect
Is er voor de leraar extra (digitaal) lesmateriaal beschikbaar?
Biedt het leermiddel lesmateriaal voor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften?
Biedt het materiaal kansen op breed evalueren, met aandacht voor formatieve, summatieve, product- en procesevaluatie? Zie PRO-pagina Evaluatie in het secundair onderwijs
Biedt het materiaal kansen voor effectieve feedback aan leerlingen?
Is de methode gemakkelijk aan te vullen met eigen lesmateriaal?
Biedt de methode de mogelijkheid om kennis en vaardigheden van andere vakgebieden te integreren en zo vakoverschrijdend te werken? Zie PRO-pagina Differentiatie in het secundair onderwijs en Wegwijzer differentiatie
Biedt de methode mogelijkheden voor leraren om te differentiëren in complexiteit, interesses, abstractievermogen, ondersteuning ...?
Is er een mogelijkheid om leerwinst van de leerlingen te meten?
Vraag vanuit de vakgroep: ...

Referenties

Bellens, K., Byls, H., Van Assche, J., Kirschner, P. A., & Verachtert, P. (2022), [Wijze Lessen voor het ontwikkelen, kiezen en gebruiken van leermiddelen in het leerplichtonderwijs](#): handleiding bij een kader voor didactische kwaliteit van leermiddelen. Thomas More Hogeschool

Centrum voor leermiddelenadvies, [MILK-light](#)

Kwaliteitsalliantie (2024), Leeswijzer. Indicatoren kwaliteit van leermiddelen secundair onderwijs

